(4) पूर्णवाक्येन उत्तरत–(पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए–)

1. दधिपुच्छः कथं तर्कयाति यत् सिंहः गुहायां स्थितः अस्ति?
2. दधिपुच्छस्य शब्दं श्रुत्वा सिंहः किम् अचिन्तयत्?
3. किम् विचार्य सिंहः सहसा शृगालस्य आह्वानम् अकरोत्?
4. सिंहस्य उच्चगर्जनेन किम् अभवत्?

उत्तरम्– 1. सिंहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा अस्ति परं बहिः न आगता-एतत् दृष्ट्वा सः तर्कयति यत् सिंहः गुहायाम् एव अस्ति।

2. दधिपुच्छस्य शब्द श्रुत्वा सिंहः अचिन्तयत्–'नूनमेषा गुहा स्वामिनः सदा आह्वानं करोति।
3. शृगालः बिले प्रविश्य मे भोज्यं भविष्यति इति विचार्य सः तस्य आह्वानाम् अकरोत्।
4. सिंहस्य उच्चगर्जनेन अन्ये पशवः भयभीताः अभवन्; शृगालः अपि दूरं पलायितः।

(5) मञ्जूषातः उचितम् अव्ययं चित्वा पाठांशं पूरयत–(मञ्जूषा से उचित अव्यय चुनकर पाठांश को पूरा कीजिए–)

'_____अस्मिन् बिले सिंह अस्ति इति तर्कयामि। तत् किं करवाणि?'_____विचिन्त्य सः दूरस्थः रवं कतुमारब्धः।' भो बिल! भो बिल! किं न स्मरसि यन्मया त्वया_____समयः कृतोऽस्ति यत्_____अहं बाह्यतः प्रत्यागमिष्यामि_____त्वं माम् आकारयिष्यसि। _____त्वं मां न आह्वयसि_____अहं द्वितीयं बिलं यास्यामि।

यदि, तर्हि, यदा, तदा, नूनम् सह एवं

उत्तरम्– 'नूनम्, एवम्, सह, यदा, तदा, यदि, तर्हि।

(6) अधोदत्तानि वाक्यानि कथायाः घनाक्रमेण योजयित्वा पुनः लिखत। (निम्नलिखित वाक्यों को कथा के घटनाक्रम के अनुसार लगाकर पुनः लिखिए–)

1. सः गुहायां निगूढो भूत्वा अतिष्ठत्।
2. सः उच्चैः वदति–'हे बिल! यदि त्वं मां न आह्वयसि तर्हि अहं द्वितीयं बिलं यास्यामि।'
3. सिंहस्य उच्चगर्जन-प्रतिध्वनिना सर्वे पशवः भयभीताः अभवन्।
4. सः चिन्तयति–'नूनम् सिंहः बिलस्य अन्तः स्थितः! किं करवाणि?
5. शृगालः आगत्य पश्यति–सिंह पदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा।
6. क्षुधार्तः सः इतः ततः भ्रमति सूर्यास्तसमये च एकां गुहाम् पश्यति।
7. कस्मिंश्चित् वने एकः सिंह वसति स्म।
8. कदाचिद् भयात् बिलं न वदति इति विचार्य सिंहः शृगालस्य आह्वानम् अकरोत्।

उत्तरम्– 1. कस्मिंश्चित् वने एक सिंहः वसति स्म।

2. क्षुधार्तः सः इतः ततः भ्रमति सूर्यास्तसमये च एकां गुहां पश्यति।
3. सः गुहायां निगूढो भूत्वा अतिष्ठत्।
4. शृगालः आगत्य पश्यति–सिहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा।
5. सः चिन्तयति–'नूनम् सिंहः बिलस्य अन्तः स्थितः। किं करवाणि?
6. सः उच्चै वदित–'हे बिल! यदि त्वं मां न आह्वयसि तर्हि अहम् द्वितीयं बिलं यास्यामि।'
7. कदाचित् भयात् बिलं न वदति इति विचार्य सिंहः शृंगालस्य आह्वानम् अकरोत्।
8. सिंहस्य उच्चगर्जन–प्रतिध्वनिना सर्वे पशवः भयभीताः अभवन्।

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

(1) प्रदत्तविकल्पेभ्यः शुद्धं पदं चित्वा एकपदेन प्रश्नान् उत्तरत–(दिए गए विकल्पों में से शुद्ध उत्तकर चुनकर एक पद में प्रश्नों के उत्तर दीजिए–)

1. शृगालः रात्रै कुत्र वसति स्म?_____(वने, बिले, गृहे)
2. सिंहः गुहायां कदा आगच्छति?_____(सहसा, सूर्यास्तसमये, मध्याह्ने)
3. कः अचिन्तयत्– _____'अहो विनष्टोऽस्मि।'_____(सिंहः, दधिपुच्छः, स्वामी)
4. गुहायाः स्वामी कः?_____(शृगालः, सिंहः, मृगः)
5. शृगालः कीदृशः आसीत?_____(चतुरः, भयभीतः क्षुधार्तः)

उत्तरम्– 1. बिले 2. सूर्यास्तसमये 3. दधिपुच्छः 4. शृगालः 5. चतुरः

(2) उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत–(उचित पद चुनकर रिक्त स्थान पूर्ति कीजिए–)

1. बिलस्य _____ न कदापि मे श्रुता। (ध्वनिः, जरा, वाणी)
2. इत्थं विचार्य सः शृगालस्य _____ अकरोत्। (भोजनम्, समयम् आह्वानम्)

3. यः _____ सः शोभते। (आगतम्, अनागतम्, आह्वानम्)

4. सिंहः गुहायां _____ भूत्वा अतिष्ठत्। (दूरस्थः, भयभीतः, निगूढः)

5. अन्येऽपि पशवः _____ अभवन्। (विनष्टाः, पलायमानाः, भयभीताः)

उत्तरम्– 1. वाणी 2. आह्वानम् 3. अनागतम् 4. निगूढः

5. भयभीताः

***(3)* श्लोकांशस्य शुद्ध भावं चिनुत**–(श्लोकांश का शुद्धभाव चुनिए–)

अनागतं यः कुरुते स शोभते

स शोच्यते यो न करोत्यनागतम।

1. बुद्धिमान् सदा कार्यस्य भविष्यमालिक–परिणामम् एवं चिन्तयेत्।

2. अद्यतनस्य कार्यस्य कः परिणामः भविष्यति इति अविचार्य कार्यम् कुर्यात्।

3. यः नर भविष्यकालिकं परिणामं सुविचार्य तदनुसारं कार्ययोजनां रचयति सः कदापि संतापं न गच्छति।

उत्तरम्– यः नरः भविष्यकालिकं परिणामं सुविचार्य कार्ययोजनां रचयति सः कदापि संतापं न गच्छति।

********** END **********